

PROCES SNOVANJA NOVEGA ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA ZA IZPOPOLNJEVANJE DISPONENT PREVOZA BLAGA V CESTNEM PROMETU

mag. Gregor Rak, univ. dipl. inž. prometa
Prometna šola Maribor, Višja prometna šola
gregor.rak@vpsmb.eu

mag. Dušan Kolarič, univ. dipl. inž. stroj.
Prometna šola Maribor, Višja prometna šola
dusan.kolaric@vpsmb.eu

Martina Belšak, prof.
Prometna šola Maribor, Višja prometna šola
martina.belsak@vpsmb.eu

POVZETEK

Višješolsko strokovno izobraževanje se z izvajanjem študijske in obštudijske dejavnosti močno veže na gospodarstvo. V medsebojni interakciji se zaradi namena po tesnem sodelovanju podjetij s šolami porajajo tudi predlogi, kako študijske procese naravnati tako, da bodo diplomanti, ki jih podjetja potrebujejo, s šolanjem pridobili za potrebe delovnega mesta in podjetja potrebne kompetence. S posluhom za potrebe razvijajočega se gospodarstva smo se na Višji prometni šoli skupaj s prevoznimi podjetji in ob strokovni podpori CPI-ja lotili izdelave višješolskega strokovnega programa za izpopolnjevanje disponent/-ka prevoza blaga v cestnem prometu (v nadaljevanju: disponent). Program je v zaključni fazi izdelave in čaka na obravnavo na Strokovnem svetu RS za poklicno in strokovno izobraževanje, zato bodo v članku predstavljeni le glavni segmenti nastanka programa.

Ključne besede: disponent, program za izpopolnjevanje, prevoz blaga, cestni promet, tovorni promet, Višja prometna šola.

1 PREPOZNAVANJE POTREB GOSPODARSTVA PO SPECIFIČNIH KADRIH

Podjetja so po nedavni gospodarski krizi zabeležila povečano gospodarsko rast, zato narašča tudi potreba po kvalitetnih kadrih za potrebe različnih strokovnih področij, med njimi tudi logistike. Skladno s povečano gospodarsko rastjo se povečujejo tudi potrebe po cestnih tovornih prevozi in s tem potrebe po novih, dodatnih in boljše usposobljenih kadrih za načrtovanje in organiziranje prevozov v cestnem tovornem prometu.

Višješolsko strokovno izobraževanje kot krajša oblika terciarnega izobraževanja predstavlja ne samo pomembno vertikalno povezavo med stopnjami doseženih kompetenc na srednješolskem in višješolskem nivoju, pač pa tudi pomemben vir kompetentnih kadrov, katerih strokovno znanje je podprto s praktičnim izobraževanjem. V zadnjem času podjetja izražajo potrebe po posebnih kadrih s poglobljenim znanjem področja, katerega vsebine so že zajete v obstoječih višješolskih študijskih programih, a ga študenti glede na modularno zasnovan študij oziroma širše strokovno področje študija ne obvladajo dovolj podrobno. Podjetja zato sama velikokrat izobražujejo svoje kadre za

lastne potrebe, da lahko tako ohranijo konkurenčno prednost na trgu. Slovenski šolski sistem na podlagi evropskih smernic v višješolskem strokovnem izobraževanju omogoča oblikovanje programov za izpopolnjevanje, ki bi lahko bistveno pripomogli k izobraževanju kadrov za specialne potrebe podjetij.

Namen članka je predstaviti realne načine vključevanja višje strokovne šole v prepoznavanje potreb gospodarstva po novih, specialnih kadrih.

2 STROKOVNE PODLAGE ZA PRIPRAVO ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA ZA IZPOPOLNJEVANJE

Strokovne podlage za pripravo študijskega programa za izpopolnjevanje (t. i. specialistični program) so podane v Zakonu o višjem strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 86/04 in 100/13) (v nadaljevanju: ZVSI) in v Izhodiščih za pripravo višješolskih študijskih programov (CPI, 2016) (v nadaljevanju: Izhodišča). ZVSI tako v 17. členu definira pojem študijski program za izpopolnjevanje kot program z javnoveljavno izobrazbo in jasno določa, da so programi za izpopolnjevanje »namenjeni izpopolnjevanju, dopolnjevanju, posodabljanju in poglobljanju znanja na isti zahtevnostni ravni.« Zakon prav tako določa, da so podlaga za sprejem študijskih programov za izpopolnjevanje poklicni standardi, če z njimi pridobimo nov naziv strokovne izobrazbe (ZVSI, 18. člen) oziroma se, kakor podrobneje določajo Izhodišča (CPI, 2016), »oblikujejo po enakih načelih kot programi za pridobitev višje strokovne izobrazbe kot nadgradnja istega strokovnega področja. Izjemoma se študijski programi za izpopolnjevanje oblikujejo tudi po kroskurikularnem principu, kadar gre za izpopolnjevanje oziroma poglobljanje kompetenc, ki so skupne več področjem dela.« Študijski programi za izpopolnjevanje vsebujejo splošni in posebni del, so modularno sestavljeni in kreditno ovrednoteni in se prav tako oblikujejo po evropskih načelih o kratkih programih v visokošolskem izobraževanju. Sprejme jih Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje. Nadalje zakon določa trajanje programov za izpopolnjevanje ter na podlagi mnenja Komisije za akreditacijo višješolskih študijskih programov še ovrednotenje od najmanj 10 do največ 35 kreditnih točk (20., 21. in 24. člen ZVSI). Med pogoji za vpis v študijski program za izpopolnjevanje oba vira (ZVSI, Izhodišča) določata končan višješolski ali visokošolski študijski program na istem strokovnem področju, izjemoma tudi študijski program z drugega strokovnega področja (navezovanje študijskega programa na program za izpopolnjevanje). Študent mora imeti tudi s pogodbo zagotovljeno ustrezno delovno mesto za izvajanje praktičnega izobraževanja, da se lahko sploh vpiše v študijski program za izpopolnjevanje. Po obsegu lahko program zajema do 700 ur predavanj, vaj in praktičnega izobraževanja v podjetjih, od tega se lahko nameni največ 50 % obsega ur za izvajanje predavanj in vaj v šoli.

Sestavine splošnega dela programa za izpopolnjevanje so (Izhodišča, 2016):

1. Ime študijskega programa
2. Naziv strokovne izobrazbe, ki se pridobi po končanem študiju, in njegova okrajšava (opredeli se le izjemoma)
3. Temeljni cilji programa oziroma opredelitev generičnih in poklicnih kompetenc, ki se pridobijo
4. Trajanje študija
5. Pogoji za vpis in merila za izbiro ob omejitvi vpisa
6. Obvezni načini ocenjevanja znanja
7. Načini in oblike izvajanja študija
8. Sestavine programa, pri katerih mora biti študent navzoč
9. Pogoji za končanje študija
10. Način priznavanja predhodno pridobljenega znanja

Posebni del programa sestavljajo:

1. Predmetnik z ovrednotenjem študijskih obveznosti po ECTS
2. Katalogi znanja
3. Izvajalci posameznih predmetov in znanje, ki ga morajo imeti.

Medtem ko za oblikovanje sestavin študijskih programov za izpopolnjevanje veljajo enaka načela kot pri višješolskih študijskih programih, pa se nekatere sestavine splošnega dela (pogoji za napredovanje, za prehajanje med programi, za dokončanje posameznih delov programa, podatki o mednarodni primerljivosti in podatki o povezanosti s programi drugih šol) v študijskih programih za izpopolnjevanje ne opredelijo (Izhodišča, 2016).

3 SNOVANJE PROGRAMA ZA IZPOPOLNJEVANJE

Višja prometna šola Maribor izobražuje po rednih in izrednih študijskih programih Logistično inženirstvo in Varstvo okolja in komunala. Med temeljnimi strokovnimi in strateškimi usmeritvami šola poudarja sodelovanje z gospodarstvom, in to na vseh ravneh delovanja šole:

- v študijski proces v okviru vabljenih predavanj vključujemo priznane strokovnjake iz podjetij in tako omogočimo študentom neposreden prenos znanja iz prakse v študijski proces;
- izvedba praktičnega izobraževanja za študente zahteva vključenost mentorjev/predavateljev v organizacijo, spremljanje in evalvacijo izvedbe praktičnega izobraževanja v podjetju, pri čemer se za te namene tesno sodeluje z mentorji v podjetju in vodstvi podjetij;
- predstavniki iz gospodarstva sodelujejo v strateškem svetu Višje prometne šole Maribor in soustvarjajo strateški načrt višje šole;
- šola za podjetja organizira aktualna predavanja, tečaje, izobraževanja in na tak način skrbi za povezanost z gospodarstvom in prepoznavnost v javnosti (praktična delavnica Borze prevozov in prevozniška platforma TimoCom, Inovacijski forum e-mobilnosti, Prevozne storitve v Avstriji, Digitalizacija v logistiki ...).

Prav tako pretekla strokovna dogajanja na šoli so pokazala, da ima šola posluš za aktualno problematiko v gospodarstvu. Na strokovnih srečanjih, obiskih mentorjev za praktično izobraževanje v podjetjih, na srečanjih med vodstvi so se tako v zadnjih dveh letih oblikovale smernice, kako se lahko višja strokovna šola približa potrebam po kadrih v podjetjih, ki se predvsem ukvarjajo z logistiko. Predlogi podjetij po določenih znanjih naših diplomantov so tako postali del naših prizadevanj pri prenovi višješolskih programov, upoštevali pa smo tudi močno izraženo željo po posebnih kadrih, tj. disponentih. Prevozna podjetja (DB Schenker mednarodna špedicija d. d., Fijavž Uroš transport d. o. o., Impol d. o. o., Transport Slavko Šega s. p.) so skupaj s podporo Sekcije za prevoz blaga v cestnem prometu pri GZS in Višjo prometno šolo izrazila potrebo po višješolskem strokovnem programu za izpopolnjevanje za namen načrtovanja in organiziranja prevozov v cestnem tovornem prometu v prometni pisarni prevoznega podjetja – delovno mesto disponent/-ka prevoza blaga v cestnem prometu (v nadaljevanju: disponent). Med študijskimi programi v tujini nismo našli primerljivega, zato tega tudi pri zasnovi programa nismo upoštevali.

Po pregledu vsebin obstoječega višješolskega programa Logistično inženirstvo, poklicnega standarda Organizator prevoza in kompetenc, ki jih pridobijo logistični inženirji, smo skupaj s predstavniki prevoznih podjetij ugotovili, da je delo disponenta zahtevno in da zanj zaposleni potrebujejo veliko specifičnih znanj, spretnosti in kompetenc z različnih področij, ki jih na ustrezni ravni obstoječi višješolski študijski programi ne pokrivajo – npr. načrtovanje prevoznega procesa z upoštevanjem prometne in socialne zakonodaje, priprava prevozne dokumentacije v skladu z zahtevami posameznih držav, organizacija dela voznega parka za tovorni cestni promet, vodenje dela voznikov v skladu s poslovnimi cilji podjetja, optimizacija transportnih zmožnosti in

človeških virov ter uporaba sodobnih informacijsko-komunikacijskih aplikacij za upravljanje voznega parka in vodenje dela voznikov. V program za izpopolnjevanje za delo disponenta prevoza blaga v cestnem prometu bi se lahko vključili tudi diplomanti drugih obstoječih višješolskih (npr. Promet) in visokošolskih strokovnih programov (npr. Prometno inženirstvo, Prometna tehnologija in transportna logistika, Tehnologija prometa in logistika, Gospodarska in tehniška logistika, Logistika sistemov, Ekonomist – modul transportna logistika ipd.). – torej iz vseh tistih programov, kjer so diplomanti pridobili temeljna znanja s področja logističnega inženirstva, ki je osnova za izpopolnjevanje disponentov.

Ocenili smo, da bi lahko študenti taka znanja, spretnosti in kompetence pridobili v programu za izpopolnjevanje, ki bi bil prilagojen zahtevam omenjenega delovnega mesta. V Sloveniji je po podatkih SURS-a (SKD H49.410 Cestni tovorni promet, 2017) več kot 5000 podjetij, ki delujejo na področju cestnega tovornega prometa, zato bi tak program pomembno vplival k usposobljenosti zaposlenih na delovnem mestu disponenta.

Pri ugotavljanju potreb in možnosti za formiranje novega programa za izpopolnjevanje smo jeseni 2017 zaprosili za mnenje in podporo tudi Center RS za poklicno izobraževanje (v nadaljevanju: CPI) kot krovno ustanovo za razvoj, raziskave in svetovanje na področju poklicno-strokovnega izobraževanja. Po izredno pozitivnem odzivu CPI-ja smo izvedli več srečanj s predstavniki CPI-ja in prevoznih podjetij (večinoma na šoli, enkrat tudi na sedežu prevoznega podjetja). S predstavniki podjetij smo na delovnih srečanjih povzeli vsebine disponentovega dela, faze delovnega procesa in iz teh zapisov v delovni skupini potem na šoli oblikovali formativne cilje, nato še informativne, kompetence in cilje posameznih predmetov. Vsebine splošnega dela programa smo sicer pomagali soustvarjati, vendar je večino dela operativno opravila delovna skupina na CPI-ju. Že v fazi opisa procesa dela disponenta so se jasno oblikovali predlogi za oblikovanje predmetnika, modulov in predmetov v njih.

4 UGOTOVITVE IN RAZMISLEKI PRI PRENOVI

Trenutno smo v zaključni fazi usklajevanja vsebin programa. Delo s CPI-jem poteka v obliki delovnih srečanj skupin/posameznikov, ki smo zadolženi za pripravo programa. Večino dela oz. izmenjave mnenj opravimo kar s pomočjo moderne tehnologije – preko elektronske pošte oz. deljenih dokumentov (oblačne storitve).

Med največjimi dilemami, ki so zahtevale tudi največ našega razmisleka, so bili zapisi informativnih ciljev, a smo jih skupaj s svetovalci iz CPI-ja uspeli zapisati. V pomoč pri tem so nam bile Smernice za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi (CPI, 2016), čeprav smo pri izhodiščih za zapis informativnih ciljev morali upoštevati dejstvo, da bodo imeli bodoči študenti študijskega programa za izpopolnjevanje že predhodno izobrazbo enake stopnje in s tem pridobljene temeljne kompetence študijskega programa Logistično inženirstvo – zato je tudi zapis posebnega dela programa zahteval temeljit metodološki pristop.

Ciljna, modularna, predmetna in kompetenčna naravnost novega študijskega programa so potem tudi tiste značilnosti, po katerih se zasnova študijskega programa za izpopolnjevanje bistveno razlikuje od temeljnega programa v stroki. In ker je to prvi program za izpopolnjevanje v nastajanju, morda sestava le-tega zato terja svoj čas.

V članku smo želeli predstaviti, kako pomembna je lahko podpora šole kot dela izobraževalnega sistema pri konkretnih potrebah podjetij po specifičnih kadrih oz. kompetentnih kadrih nasploh. Zelo pomembno je pravočasno odzivanje šole na zaznane potrebe gospodarstva, predvsem pa prožno sodelovanje ter oblikovanje odnosa

soodvisnosti šole in podjetja, s čimer strokovne šole ne samo potrjujejo svoje poslanstvo, pač pa tudi zagotavljajo produkcijo kompetentnih kadrov za dejanske potrebe gospodarstva. Prepričani smo, da smo v pripravo prvega programa za izpopolnjevanje vložili veliko strokovnega znanja, predvsem pa se pri tem tudi sami veliko naučili. Z ustrezno strokovno podporo CPI-ja in jasnimi zahtevami podjetij smo višje strokovne šole lahko pomemben povezovalni/spodbujevalni člen razvoja slovenskega gospodarstva.

UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

1. Zakon o višjem strokovnem izobraževanju. 86/04, 100/13. Dosegljivo na naslovu (8. 9. 2018): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4093>
2. Izhodišča za pripravo višješolskih študijskih programov, Ljubljana: CPI, 2016. Dosegljivo na naslovu (6. 9. 2018): http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/kurikulum/Izhodisca2016_Visjesolska_cistopis.pdf
3. Smernice za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi, 2. dopol. izdaja, Ljubljana: CPI, 2016.